

marcel wanders

door Noudi Spönhoff

een veelbelovende jonge ontwerper

Een lijst van tentoonstellingen die een gevestigd ontwerper niet zou misstaan, als eerste geëindigd bij de ontwerpwedstrijden Café Modern (1986) en Olympic Design 1992, een stoel bij Artifort in productie en een door hem ontworpen servies in de 'oar wurk' collectie van Tichelaar in Makkum. En dat allemaal nog voordat hij eindexamen heeft gedaan. Wie is die Marcel Wanders eigenlijk?

● Een rijzige gestalte en een zelfverzekerdheid die door menigeen voor arrogantie wordt gehouden zijn de eerste dingen die opvallen. Marcel Wanders weet wat hij wil en heeft een scherp beeld van de manier waarop hij zich het best denkt te kunnen ontwikkelen. Illustratief in dit verband is het aantal opleidingsinstituten dat hij bezocht. In 1981 begon hij als 17-jarige op de Akademie voor Industriële Vormgeving in Eindhoven. Na het eerste jaar waren zowel hij als zijn docenten het erover eens dat een voortzetting van de studie in Eindhoven niet zinvol zou zijn. *'Het ontbrak in Eindhoven aan een gevoelsmatige binding die je volgens mij met een produkt moet hebben.'* Er bestond een soort vooropgezet idee over hoe gebruiksvoorwerpen eruit moeten zien,

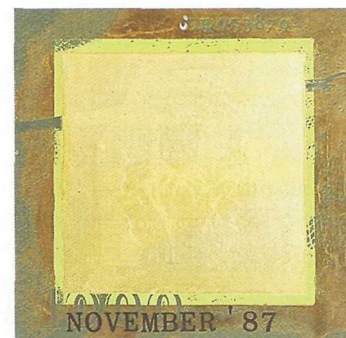
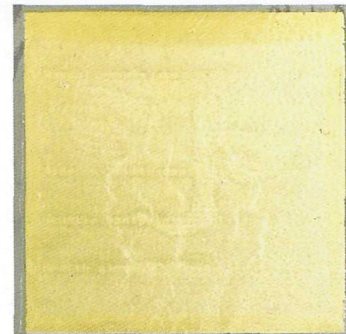

een bekende en geaccepteerde vormtaal die voor Wanders' gevoel aan een groot aantal andere functies voorbij gaat. *'Een gebruiksvoorwerp moet naast de gebruiksfuncties ook secundaire functies vervullen. Ik houd me niet alleen bezig met het produkt, maar met alles wat daaromheen zit, de omgeving waarin het produkt terecht komt, de mensen die het zullen gebruiken, de plaats waar het komt te staan.'* Wanders besloot zijn opleiding aan de Akademie voor Toegepaste Kunsten in Maastricht voort te zetten. Van de analytische benadering die Eindhoven voorstaat kwam hij terecht in de veel ambachtelijker sfeer die de Maastrichtse opleiding kenmerkt. In zijn derde studiejaar combineerde hij zijn studie met een part-time opleiding aan de Akademie voor Schone Kunsten in Hasselt (België), waar de veel industriële aanpak van het ontwerpen een goede tegenhanger vormde voor het zware accent dat in Maastricht op de ambachtelijke werkwijze werd gelegd. *'Ik had in Maastricht kunnen blijven en daar in het gunstigste geval cum laude kunnen afstuderen, maar ik besloot naar Arnhem te gaan omdat ik daar beter zou kunnen studeren, meer zou kunnen leren. Ik zag het als een goede stap in mijn ontwikkeling.'*

relatieve vormgeving

Wanders' manier van ontwerpen koppelt pragmatisme aan sensitiviteit. In de lezing die hij in mei 1987 aan de Technische Universiteit in Delft hield, zei hij: *'onze industriële geschiedenis is een geschiedenis die vaak bepaald werd door machines en onbegrip. Innovatie was in veel gevallen het toverwoord waarmee gevoelswaarden en betekenissen van produkten werden veranderd in overvloedige details. Goede produkten staan niet plotseling op de wereld, ze hebben ouders, broertjes, zusjes en neefjes. De geschiedenis van de produkten is mede de maatstaf en initiator van produkten. In die zin veroordeel ik autonome vormgeving en spreek mij uit voor relatieve vormgeving.'* De ontwerpmethodiek van Wanders steelt op begrippen als vormverwijzing, vormherleiding, vormassociatie en een historisch vormbegrip.

Wanders' inzending voor de designprijsvraag Olympic Design 1992 is illustratief voor zijn ontwerpmentaliteit. Bestudering van de geschiedenis van de Olympische Spelen bracht hem op het idee om de kampioenen een olijftak aan te bieden, zoals de Grieken dat in de antieke oudheid ook deden. Voor deze olijftak ontwierp hij een soort schatkistje, de getrapte ovale uitsparing, waar de olijftak in ligt, roept associaties op met de vorm van een stadion en de heldere goudkleur benadrukt niet alleen het verschil tussen de gesloten en de geopende toestand van het kistje, maar verwijst bovendien naar het eremetaal. Alleen de winnaars van een eerste prijs zouden deze trofee krijgen, op de winnaar van de marathon na. Deze zou een speciale onderscheiding moeten ontvangen in de vorm van een schaal die in combinatie met een handvat de fakkel vormt waarmee het olympisch vuur wordt meegevoerd. Voor alle overige deelnemers ontwierp Wanders nog 'fruitsels' als aandenken. Zo klein dat je ze altijd in je broekzak bij je kunt hebben, in ►

Tijdschrift, een 'magazine voor een snel vergetende wereld'. Er worden vele 'onbelangrijke' dingen vergeten of door de tijd aan de aandacht onttrokken, daarom heeft Tijdschrift zich als doel gesteld juist voor die zaken een plaats te creëren. Voor elke maandelijkse uitgave zal een persoon uitgenodigd worden om een bijdrage aan Tijdschrift te leveren. De gastredacteur schrijft over wat hij voor de wereld wenst te behouden. Deze bijdrage wordt, na gedrukt te zijn, onder bladgoud verstoopt en geheim gehouden. Hierdoor ligt het tekstje voor onbepaalde tijd verborgen en komt pas aan het licht als het bladgoud van de tekst is afgesleten. Tijdschrift wordt gedrukt in een oplage van één en verschijnt maandelijks vanaf november 1987

Linkerpagina: tweestanden-fauteuil 'Mobilis', 1985, in productie bij Artifort

Sapkan 'Ephese', 1987. Het prototype van steengoed ontwikkelde Wanders i.s.m. Tichelaar in Makkum

hun vorm uitnodigend om er onnadenkend mee te spelen. Wanders won de wedstrijd, maar jammer genoeg krijgt Amsterdam de Olympische Spelen 1992 niet.

Nescafé

Ook zijn bekroonde inzending voor de Café Modern prijsvraag, in 1986 door Nescafé uitgeschreven, werd uiteindelijk niet in productie genomen. *'Ik ben begonnen met het herformuleren van de vraag. Vaak is de vraag al niet creatief en wordt er door veel ontwerpers op een vraag-beantwoordende manier op gereageerd. Terwijl je juist een creatieve, conceptuele benadering moet zien te vinden. Bij Nescafé was de vraag om 'iets bij de koffie' te ontwerpen en heel veel ontwerpers kwamen dan ook met kopjes en dat soort attributen. Ik heb ze eigenlijk hun eigen produkt terug gegeven: oploskoffie, maar dan in een andere vorm.'* De 'dipstick' die Wanders instuurde bestaat uit een staafje met aan het uiteinde een hoeveelheid oploskoffie die in een kegelvorm geperst is en in heet water oplost. Hoewel de jury met deze inzending de basis voor een geheel nieuwe cultuur van koffiedrinken gelegd achtte, heeft Nescafé het tot nu toe niet aangedurfd om de 'dipstick' op de markt te brengen.

stages en produkten

Op het moment zijn twee ontwerpen van Marcel Wanders in productie: een fauteuil bij Artifort en een servies bij Tichelaars Makkumer Aardewerfabriek. In 1987 nam Artifort zijn fauteuil Mobilis in productie. *'Ik had een idee voor een fauteuil die licht en flexibel was, met twee zitmogelijkheden. Toen heb ik een schaalmodel bij Artifort gepresenteerd en een paar weken later belden ze me*

op en vroegen of ik een één op één model kon maken. Dat wilde ik wel, maar ik heb meteen bedongen dat ik dat model dan ook wilde maken in het bedrijf dat de fauteuil uiteindelijk zou gaan produceren. Dat vonden ze goed.' Wanders beschouwde de zes weken die hij bij Artifort aan het maken van het prototype besteedde als een stageperiode.

Op dezelfde manier maakte hij in Makkum bij Tichelaar de modellen voor zijn servies dat in de 'oar wurk' collectie werd opgenomen. Het moet een bijzonder gevoel zijn om als student al een aantal eigen ontwerpen in productie te hebben. Wanders: *'als je bedoelt dat ik me daardoor beter zou voelen dan mijn medestudenten vergis je je. Ik heb nog steeds het gevoel dat ik veel kan leren, anders zat ik daar niet meer. Niet alleen van mijn docenten, maar ook van mijn medestudenten steek ik veel op. Je leert niet alleen van je eigen fouten, maar ook van andermans fouten, de hele context waarin je studeert is heel leerzaam.'*

Na zijn stages bij Tichelaar en Artifort liep Wanders ook nog een poosje mee bij het ontwerpbureau BRS Premesla Vonk in Amsterdam, waar hij zich onder andere bezighield met de vormgeving van zoutjes. *Misschien was het wel voor de hand-*

Foto boven: Fauteuil 1987/88. Het prototype werd ontwikkeld i.s.m. Artifort. 'Dipstick', het winnende ontwerp van Wanders voor de Café Modern prijsvraag in 1986. Rechts: Lampen, 1987/88 (prototypes). De lampen zijn in hoogte verstelbaar en hebben een omkeerbaar kapje

liggender en gemakkelijker geweest om bij een ander bureau stage te gaan lopen, maar ik koos voor BRS omdat ik daar een groot contrast tussen stagenemer, ikzelf dus, en stagegever vond. Van inteelt heb ik nooit gehouden.'

de toekomst

In juni heeft Marcel Wanders zijn diploma gehaald. Wat denkt hij daarna te gaan doen? 'Ik heb me aangemeld bij de Domus Academy in Milaan, daar wil ik een jaar studeren. Tot nu toe heb ik in alle opleidingen goede dingen gevonden, maar alle akademies hebben ook hun tekortkomingen. Ik denk dat ik in Milaan de opleiding vind met een ideale combinatie van alle aspecten van het industrieel ontwerp: technische innovatie, cultuur, ambachtelijkheid, hoogwaardige industrie, zakelijkheid, veranderingen in het milieu. Er wordt daar op een heel brede manier naar producten gekeken.' En daarna? 'Ik heb wel een duidelijk idee wát ik wil. In principe wil ik alles, en alles heel erg goed. Als ze me vragen wat mijn specialisatie is, dan is dat ontwerpen, dat vak is al specialistisch genoeg.'

Wat zijn volgens Wanders de criteria die voor design gelden? 'De grote wereldwijsheden, de natuurwetten, dat zijn de pijlers en criteria die solide en continu zijn. Ze zijn geen aanleiding tot discussie, omdat ze ingesloten zitten in ons allemaal. Verder zijn er geen fijngevoelige criteria die altijd opgaan. Er zijn geen fijngevoelige wetten die altijd gelden. Zoals ook ons rechtstelsel niet fijngevoelig genoeg is om zonder de controle van een rechter toegepast te worden. De wereld is te complex en onvoorspelbaar om algemene criteria en wetten klakkeloos te accepteren. Design moet een deel van de wereld zijn en geen autonoom wetboek. Design is mede de poëzie van het leven en moet continu worden herschreven. Als opvattingen en invalshoeken veranderen, als cultuur en markt veranderen, verandert design. Zelfs als er niets verandert, verandert design omdat het ook zichzelf als deel van het leven in zijn omschrijving opneemt. Per produkt moeten criteria herschreven worden, opnieuw opgebouwd, uit alles wat eventueel belangrijk èn onbelangrijk is.' ◀

